

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ТУНІЙ ВІТАЛІЙ ГРИГОРОВИЧ

УДК 343.14:343.132(477)

**ПРОТОКОЛИ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЯК ДЖЕРЕЛА ДОКАЗІВ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2026

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Донецькому державному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
ТИЧИНА Дмитро Михайлович,
Національна академія внутрішніх справ,
провідний науковий співробітник Науково-дослідної
лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-
наукового інституту поліцейської діяльності

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, старший дослідник
ПОЧТОВИЙ Максим Миколайович,
Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
заступник директора з освітньої діяльності Навчально-
наукового інституту права та інноваційної освіти

кандидат юридичних наук, доцент
ХИТРА Андрій Ярославович,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
завідувач кафедри кримінального процесу та
криміналістики

Захист відбудеться «23» жовтня 2026 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.884.04 Одеського державного університету внутрішніх справ за адресою: 65014, м. Одеса, вул. Успенська, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського державного університету внутрішніх справ за адресою: 65000, м. Одеса, пров. Сабанський, 4.

Автореферат розіслано «21» вересня 2026 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О.В. Ковальова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. У сучасному кримінальному процесі України особливе значення набуває питання належного документального оформлення слідчих (розшукових) дій, зокрема – протоколів, які виступають ключовими носіями доказової інформації. В умовах реформування правосуддя та прагнення до європейських стандартів, ефективність досудового розслідування кримінальних правопорушень значною мірою залежить від юридично правильного, чіткого й достовірного фіксування процесуальних дій. Протоколи не лише документують хід та результати слідчих (розшукових) дій, а й слугують джерелами доказів, здатними суттєво вплинути на кінцеве процесуальне рішення. Згідно з цим, їх стан правового забезпечення, допустимість й належне складання мають вирішальне значення для забезпечення об'єктивності та справедливості у кримінальному процесі України.

Зростання в країні кількості кримінальних проваджень супроводжується підвищеними вимогами до точності й повноти фіксації результатів слідчих (розшукових) дій. Протоколи мають відповідати вимогам кримінального процесуального законодавства, бути недвозначними, юридично коректними та технічно достовірними. У практиці правозастосування неодноразово виникають суперечки щодо їхньої доказової сили, особливо у випадках порушень процесуального порядку складання. Перехід до електронного документообігу, використання аудіо- та відеофіксації в ході проведення слідчих (розшукових) дій зумовлюють потребу адаптації правових норм до нових форматів фіксації доказової інформації. Саме тому питання вдосконалення форм документування слідчих (розшукових) дій, а також правового контролю за правильністю їх оформлення, потребує нагального наукового переосмислення. Це зумовлює необхідність комплексного вивчення правових аспектів допустимості таких документів як джерел доказів.

Теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження становлять праці відомих вітчизняних вчених у галузі кримінального процесу, зокрема Ю. І. Азарова, Ю. П. Аленіна, І. В. Басистої, І. В. Гловюк, В. Г. Гончаренка, Ю. М. Грошевого, А. Я. Дубинського, О. В. Ігнатюка, Е. Ф. Іскендерова, А. В. Іщенко, О. В. Капліної, А. М. Кислого, Є. Г. Коваленка, В. С. Кузьмічова, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, В. Г. Лукашевича, Є. Д. Лук'янчикова, В. Т. Маляренка, М. М. Михеєнка, О. Р. Михайленка, М. М. Ніконова, В. Т. Нора, Д. П. Письменного, М. А. Погорецького, В. М. Савицького, О. С. Саїнчина, Д. Б. Сергєєвої, С. М. Смокова, С. М. Стахівського, О. Ю. Татарова, О. С. Тарасенка, В. М. Тертишника, Л. Д. Удалової, С. С. Чернявського, Ю. М. Чорноус, В. І. Фаринника, В. П. Шибіки, О. Г. Шило, М. Є. Шумила, О. Г. Яновської та ін.

Водночас, незважаючи на значний вклад таких учених у розроблення проблематики, у зв'язку із кардинальними змінами законодавства та в умовах воєнного стану й інтеграції України до європейського правового простору,

додаткового поглибленого вивчення потребує питання щодо усунення прогалин у практиці правозастосування, формування ефективних механізмів збереження доказової сили протоколів слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях, а також узгодження національних стандартів фіксації доказової інформації із міжнародними зобов'язаннями щодо забезпечення прав людини. Це вимагає не лише вдосконалення законодавства, а й оновлення практичних підходів до складання протоколів, забезпечення їх достовірності й об'єктивності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано з урахуванням Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки (Указ Президента України від 11 червня 2021 р. № 231/2021), Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки (наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 р. № 454) та темі науково-дослідних робіт Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (номер державної реєстрації 0123U103538) та кафедри кримінально-правових дисциплін інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ «Забезпечення кримінально-правової діяльності суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням в інтересах кримінального судочинства» (номер державної реєстрації 0124U004215).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретико-правовий та практичний аналіз протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів у кримінальному процесі України, з'ясування їх правової природи, доказового значення та особливостей використання у процесі доказування, з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення законодавства й відповідної правозастосовної практики з урахуванням особливого режиму кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- проаналізувати стан наукових досліджень протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів у кримінальному процесі;
- надати характеристику правової природи протоколів слідчих (розшукових) дій;
- визначити роль протоколів у доказуванні та їх значення у кримінальному процесі;
- виокремити особливості складання та зміст протоколів допиту, обшуку та огляду місця події у контексті їх доказового значення;

- розкрити практичні аспекти використання протоколів слідчого експерименту, пред'явлення для впізнання, освідчування, ексгумації трупа, отримання зразків для експертизи та негласних слідчих (розшукових) дій;

- узагальнити міжнародний досвід і зарубіжну практику оформлення та використання протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів у кримінальному процесі;

- виявити проблеми, що виникають при складанні протоколів слідчих (розшукових) дій, та оцінити їх вплив на процесуальні результати;

- сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення практики використання протоколів слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі України;

- з'ясувати особливості дослідження протоколів слідчих (розшукових) дій у судовому процесі.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають під час кримінального провадження у зв'язку з фіксацією, оформленням та використанням протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів.

Предмет дослідження – протоколи слідчих (розшукових) дій як джерела доказів у кримінальному процесі України.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації складають сукупність загальнонаукових методів, зокрема: *діалектичний* та *формально-логічний* – для визначення особливостей правової природи протоколів слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі України, а також для з'ясування їх ролі у доказуванні з урахуванням сучасних умов функціонування правоохоронної та судової системи (розділи 1–3); *системний* – дозволив систематизувати наукові підходи до проблеми правового регулювання та практики використання протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів (підрозділи 1.2, 1.3); *структурно-функціональний* – допоміг охарактеризувати структуру, змістові елементи та функціональне призначення протоколів окремих видів слідчих (розшукових) дій, а також специфіку їх застосування на різних стадіях кримінального провадження (підрозділи 2.1, 2.2, 3.3); а також *спеціальні* методи наукового пізнання: *моделювання* – при розробленні шляхів оптимізації процесуального порядку складання, оформлення та використання протоколів слідчих (розшукових) дій, формулюванні висновків, а також пропозицій щодо удосконалення положень законодавства та правозастосовної практики (підрозділи 1.3, 2.2, 3.2–3.3); *логіко-юридичний* – сприяв тлумаченню правових норм і процесуальних категорій у контексті предмета дослідження, визначенню змісту процесуальних гарантій при складанні та дослідженні протоколів слідчих (розшукових) дій (підрозділи 1.3, 3.1, 3.2, 3.3); *соціологічні* (анкетування, інтерв'ювання) – для отримання інформації про практичний досвід і оцінки працівників правоохоронних органів, суддів та адвокатів щодо окремих аспектів складання, оформлення, використання та дослідження протоколів слідчих (розшукових) дій у процесі доказування (підрозділи 1.2–1.3, 3.1–3.3); *статистичний* – для узагальнення отриманих наукових результатів,

вивчення правозастосовної практики щодо оформлення та оцінки протоколів слідчих (розшукових) дій (розділи 1–3).

Емпіричну базу дослідження становлять дані вивчення 150 кримінальних проваджень, розпочатих та закінчених упродовж 2015–2024 рр., та 100 судових рішень, пов'язаних із притягненням особи до кримінальної відповідальності; зведені дані анкетування 205 респондентів (110 слідчих, 48 прокурорів, 22 суддів та 25 адвокатів) з міст Житомира, Івано-Франківська, Києва, Львова, Одеси, Харкова, Хмельницького; систематизовані матеріали офіційної статистичної звітності Державної судової адміністрації України, Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх прав України, Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Міністерства юстиції України; рішення, звіти та узагальнення Верховного Суду та Європейського Суду з прав людини.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній правовій науці комплексних досліджень проблем правової природи, доказового значення та практичного застосування протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів у кримінальному процесі України, в якому сформульовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на удосконалення кримінального процесуального законодавства й відповідної правозастосовної практики з урахуванням сучасних змін в кримінальному процесуальному законодавстві та особливого режиму кримінального провадження в умовах воєнного стану. Зокрема:

вперше:

- надано поняття протоколів слідчих (розшукових) дій як самостійних процесуальних документів та джерел доказів, що поєднують у собі ознаки процесуального акту та офіційного документа і є особливою формою фіксації доказової інформації, яка підтверджує законність проведення процесуальної дії, її учасників і результати, виконує функцію носія фактичних даних і водночас правової гарантії дотримання принципів кримінального провадження та забезпечення прав і свобод його учасників, що зумовлює необхідність особливої уваги до якості форми й змісту цих документів;

- запропоновані шляхи реформування процесуального регулювання протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів з урахуванням технологічних інновацій і міжнародних стандартів, що передбачає поєднання письмової та цифрової форми протоколювання яка мінімізує процесуальні помилки, підвищує якість доказової бази й прозорість розслідування, оскільки, проблеми, пов'язані з неналежним оформленням протоколів слідчих (розшукових) дій, безпосередньо впливають на ефективність досудового розслідування та справедливості судового розгляду, адже недоліки протоколювання створюють ризики визнання доказів недопустимими, ускладнюють доведення обставин і призводять до затягування процесу, а порушення процесуальних прав учасників (відсутність перекладу, підписів чи відображення їх позицій) стають підставою для констатації порушень Конвенції про захист прав людини;

– сформульоване концептуальне бачення створення єдиної електронної платформи для фіксації протоколів слідчих (розшукових) дій, інтегрованої з іншими інформаційними системами, що функціонують у правовій та правоохоронній сферах, яка має забезпечувати уніфікацію процесуальної форми, підвищення прозорості та контрольованості документування;

удосконалено:

– критерії оцінки повноти складеного протоколу слідчої (розшукової) дії шляхом обґрунтування необхідності визначення універсальних стандартів щодо обов'язкової фіксації основних деталей та встановлення процедур контролю за їх дотриманням під час складання процесуального документа, що дозволяє мінімізувати ризики, пов'язані з недоліками протоколів, та сприяє підвищенню їх доказової цінності у кримінальному провадженні;

– наукове уявлення про центральне значення протоколів допиту, обшуку та огляду місця події, які є найпоширенішими джерелами доказів і формують основу доказового процесу, адже фіксують найважливіші відомості для кваліфікації кримінального правопорушення й судового розгляду, але водночас виявлено низку проблем їх складання, зокрема, шаблонність формулювань у протоколах допиту, поверховість опису вилучених предметів та вихід за межі ухвали суду в протоколах обшуку, формальність і відсутність належної додаткової фіксації в протоколах огляду місця події, що істотно знижує їхню доказову цінність і може призвести до визнання доказів недопустимими, як це підтверджує практика ЄСПЛ;

– теоретико-праксеологічні підходи до протоколів слідчого експерименту, ексгумації трупа та негласних слідчих (розшукових) дій як процесуальних документів підвищеної складності, які потребують особливої точності та суворого дотримання процесуальних вимог, оскільки стосуються дій, що безпосередньо обмежують права і свободи особи, при цьому протокол слідчого експерименту має містити повний опис умов його проведення, протокол ексгумації відображати процедуру з урахуванням етичних і законних норм, а протоколи негласних дій – виступають основним засобом перевірки законності втручання у приватне життя, що підтверджує їх особливу роль у балансі між інтересами правосуддя та фундаментальними правами людини;

– порівняльний аналіз міжнародної практики складання та використання протоколів слідчих (розшукових) дій, що засвідчив у провідних країнах Європи та Північної Америки зростання ролі технічної фіксації (аудіо- та відеозаписів), запровадження електронного документообігу та посилення контролю за речовими доказами, документами і дотриманням прав і свобод людини;

– сучасні методи зберігання та архівування протоколів слідчих (розшукових) дій шляхом обґрунтування доцільності використання електронних систем для збереження даних у поєднанні з розробкою чітких стандартів щодо умов їх зберігання, доступу та контролю, що уможливило значне зменшення ризиків втрати, пошкодження чи фальсифікації процесуальних документів та сприяє підвищенню рівня надійності доказової бази у кримінальному провадженні;

набули подальшого розвитку:

- стан наукових досліджень, присвячених протоколам слідчих (розшукових) дій як джерелам доказів у кримінальному процесі, і доведено, що наявні праці мають фрагментарний характер, не забезпечують цілісного підходу до аналізу правової природи протоколів, їх доказового значення та особливостей використання у судовому провадженні, не враховують докорінних змін у кримінальному процесуальному законодавстві, пов'язаних із правовою реформою та умовами воєнного стану, що зумовлює необхідність нового комплексного наукового опрацювання проблеми з урахуванням сучасних безпекових викликів;

- вчення про головну роль протоколів слідчих (розшукових) дій у системі доказування, які виступають основною процесуальною формою фіксації обставин, що мають значення для кримінального провадження, і водночас є інструментом процесуального контролю за дотриманням прав сторін, що дозволяє визначити їхню унікальність у структурі кримінального процесу як джерел доказів та механізму підтвердження правомірності дій органів досудового розслідування, а також як гарантії дотримання принципів змагальності, верховенства права та презумпції невинуватості;

- наукові підходи до навчання правоохоронців роботі з цифровими технологіями у сфері кримінального провадження з обов'язковим засвоєнням стандартів і вимог до обробки електронних протоколів (копіювання, пересилання, зберігання), що у комплексі формує концепцію цифровізації протоколів слідчих (розшукових) дій як складової модернізації кримінального процесу, спрямованої на підвищення ефективності розслідування та мінімізацію ризиків фальсифікацій чи втрати доказової інформації;

- теоретичні механізми перевірки точності перекладу протоколів слідчих (розшукових) дій на етапах досудового розслідування та судового розгляду, спрямованих на мінімізацію ризиків виникнення мовних бар'єрів і забезпечення реалізації прав учасників кримінального провадження, що сприяє підвищенню достовірності та допустимості доказів;

- рекомендації для складання протоколів слідчих (розшукових) дій, які повинні містити чіткі вимоги до структури, змісту, технічного оформлення та способу фіксації інформації, що забезпечує мінімізацію помилок, пов'язаних із суб'єктивними факторами чи нестачею практичного досвіду, а також сприяє стандартизації та уніфікації правозастосовної практики в різних областях, що є важливою умовою забезпечення єдності кримінального процесу;

- дослідження протоколів слідчих (розшукових) дій у судовому провадженні, де вони виступають основними джерелами доказів і виконують дві взаємопов'язані функції: підтвердження фактичних обставин справи та перевірку дотримання принципів справедливого судового розгляду, у зв'язку з чим доведено, що судова оцінка протоколів є засобом для відсікання недопустимих доказів і гарантією забезпечення законності у кримінальному процесі, що зумовлює потребу у високому рівні процесуального документування на етапі досудового розслідування.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що матеріали дослідження впроваджено та мають перспективи подальшого використання у:

– *правозастосовній діяльності* – з метою розроблення і вдосконалення відомчих нормативно-правових актів, застосування у практичній діяльності органів досудового розслідування, а також під час проведення занять в системі службової підготовки й підвищення кваліфікації слідчих (акт впровадження в практичну діяльність Полтавського управління Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України від 14.05.2026 року);

– *освітньому процесі* – при підготовці лекцій, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з кримінального процесу, а також під час проведення різних видів занять за відповідною дисципліною в системі підвищення кваліфікації працівників органів досудового розслідування (акт впровадження в освітній процес Одеського державного університету внутрішніх справ від 17.04.2026 року);

– *науковій діяльності* – як теоретико-методологічне підґрунтя для подальших наукових досліджень проблем використання протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів у кримінальному процесі України (акт впровадження в наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ від 17.04.2026 року).

Особистий внесок здобувача. Основні наукові результати отримані автором самостійно.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднені автором у виступах на науково-практичних конференціях, зокрема: «Права людини в Україні: минуле, сьогодення, майбутнє» (м. Харків, 9 грудня 2022 р.); «Протидія дезінформації в умовах російської агресії проти України: виклики і перспективи» (Харків, 12-13 грудня 2023 р.); «Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики ХХІ століття» (м. Харків, 25 травня 2025 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 8 наукових працях, серед яких 4 статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 3 тези у збірниках наукових доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (259 найменувань на 24 сторінках) та додатків на 13 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 252 сторінки, із них основний текст дисертації – 201 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету й завдання,

об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методи; окреслено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача; надано відомості про апробацію та публікації результатів дослідження, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретичні засади протоколів слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі України» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Стан наукових досліджень протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів у кримінальному процесі»* під час наукового пошуку та бібліографічного аналізу встановлено, що дослідження протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів у кримінальному процесі представлені в основному кількома дисертаційними роботами, більшість з яких написані до реформи кримінального процесуального законодавства 2012 року. Тобто, відображають застарілі концептуальні підходи і не враховують кардинальні зміни, пов'язані з переходом до змагальної моделі кримінального процесу. Водночас, навіть ті роботи, які створювались уже під час дії нового КПК України, здебільшого не охоплюють значні трансформації законодавства, спричинені введенням воєнного стану та пов'язаними з ним змінами у процедурі проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема в умовах особливого порядку здійснення кримінального провадження та змін у порядку допустимості доказів. Таким чином, існує очевидна потреба в нових наукових дослідженнях, які не лише охоплюватимуть актуальні законодавчі зміни, але й даватимуть відповіді на практичні питання, пов'язані з використанням протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів у сучасному кримінальному процесі України.

У підрозділі 1.2 *«Поняття та правова природа протоколів слідчих (розшукових) дій»* у межах проведеного дослідження сформовано авторське поняття протоколів слідчих (розшукових) дій як процесуальних документів письмової форми, складених уповноваженою службовою особою в порядку, встановленому кримінальним процесуальним законодавством, з метою офіційного, повного та об'єктивного фіксування ходу, змісту, учасників, обставин і результатів проведення конкретних слідчих (розшукових) дій, які виступають джерелом доказів і підлягають дослідженню та оцінці в кримінальному провадженні.

Визначено, що правова природа таких протоколів полягає в унікальному поєднанні функцій засобу доказування, процесуального акту та офіційного документа, який підтверджує правомірність дій органів досудового розслідування. Відповідні документи виступають не лише способом закріплення фактичної інформації, але й правовою гарантією дотримання норм та принципів кримінального процесуального законодавства та забезпечення прав і свобод учасників кримінального провадження. Зважаючи на такі обставини протоколи повинні складатися з дотриманням усіх вимог щодо форми, змісту та процедури оформлення, оскільки саме від цього залежить їх достовірність, належність та допустимість як джерел доказів.

Встановлено, що нормативно-правове регулювання вимог до складання

протоколів слідчих (розшукових) дій є однією з ключових засад кримінального процесуального законодавства України. Законодавець чітко встановлює, що протокол слідчої (розшукової) дії має складатися в письмовій формі з обов'язковим зазначенням усіх істотних елементів: дати, часу, місця проведення дії, її учасників, ходу проведення, виявлених фактів і наданих зауважень сторін. Це положення спрямоване на забезпечення достовірності, точності та повноти відображеної інформації, що є важливим для її подальшого використання в доказуванні. Особливістю досліджуваного правового регулювання є наявність специфічних вимог до протоколу кожної окремої слідчої (розшукової) дії, закріплених у відповідних статтях КПК України (наприклад, ст. 104, 105, 107, 110–111, 223–237 КПК України). Така деталізація дозволяє враховувати сутність і характер конкретного процесуального заходу – чи то допит, обшук, огляд місця події чи слідчий експеримент – і забезпечує юридичну визначеність щодо належної форми процесуального документування. Водночас, у правозастосовній практиці фіксуються випадки як систематичного недотримання вимог закону при складанні протоколів, так і нормативно-правових прогалин, коли окремі аспекти процесуального оформлення – наприклад, використання технічних засобів фіксації, чи вказівка щодо участі захисника – залишаються недостатньо врегульованими або викладені нечітко. Зазначені недоліки створюють підстави для неоднозначного тлумачення процесуальних норм і призводять до суттєвого зниження доказової цінності складених протоколів у судовому процесі.

У підрозділі 1.3 *«Роль протоколів у доказуванні та кримінальному процесі»* аргументовано, що протоколи слідчих (розшукових) дій займають центральне місце в системі доказування у кримінальному процесі, виконуючи властиві їм функції процесуального документа, що фіксує перебіг, зміст та результати дій, спрямованих на здобуття доказової інформації. Саме через протокол слідчої (розшукової), або іншої процесуальної дії реалізується документальна форма відображення здобутих (отриманих) доказів, що надає їм належного процесуального статусу та дозволяє залучити їх до оцінки судом.

Кожен вид протоколу слідчої (розшукової) дії (допиту, обшуку, огляду місця події, слідчого експерименту тощо) – забезпечує фіксацію специфічного виду фактичних даних, що можуть мати значення для встановлення обставин вчинення кримінального правопорушення. Завдяки детальному викладенню обставин, послідовності дій слідчого (детектива) чи дізнавача, участі понятих або інших осіб залучених до провадження, протокол дозволяє відтворити хід подій, перевірити достовірність отриманої інформації та забезпечити прозорість усього процесу досудового слідства чи дізнання. Важливим є те, що саме протоколи в більшості випадках стають первинними джерелами доказів, до яких сторони кримінального провадження звертаються у ході судового розгляду для підтвердження або спростування позицій. Їх зміст прямо впливає на оцінку судом доказів з точки зору допустимості, достовірності, достатності, належності

Розділ 2 «Практика використання протоколів слідчих (розшукових)

дій у кримінальному процесі України» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Протоколи допиту, обшуку та огляду місця події: практичні та теоретичні аспекти»* аналіз практики складання та використання протоколів допиту, обшуку й огляду місця події свідчить про їх фундаментальне значення в системі доказування у кримінальному провадженні. Саме ці три види протоколів слідчих (розшукових) дій найчастіше використовуються як джерела фактичних даних і формують основу для процесуального руху кримінального провадження, впливаючи як на обґрунтованість підозри, так і на об'єктивність судового розгляду. Разом із тим, практика їх складання виявляє низку типових порушень та системних проблем. Зокрема, у протоколах допиту часто фіксуються лише стислі або шаблонні формулювання, без повного відтворення обставин, важливих для кваліфікації кримінальних правопорушень чи оцінки надійності показань. Нерідко зустрічаються випадки, коли слідчий, або дізнавач не зазначає заперечень допитуваної особи або не надає можливості внести уточнення – що прямо порушує право на захист. Поряд із цим, щодо обшуків, практичним недоліком залишається вихід за межі ухвали слідчого судді, або поверхова фіксація виявлених предметів без їх належного опису. Це створює ризик подальшого визнання доказів недопустимими. Типовим на практиці, є також неповне зазначення учасників обшуку, а в окремих випадках – відсутність підписів понятих або зазначення технічних засобів фіксації без самого запису (такі порушення відображені, зокрема, у справі ЄСПЛ «Бондар проти України»). Водночас, аналіз емпіричної бази, засвідчив, що огляд місця події, який нерідко проводиться поспіхом, зважаючи на наявні недоліки та упущення в організації роботи органів досудового розслідування, також супроводжується формальним протоколюванням: замість чітких описів – загальні фрази, відсутність планів, схем або фотозйомки. У ряді вивчених судових справ, було виявлено випадки, коли докази були вилучені під час огляду без оформлення відповідного протоколу обшуку, що фактично підмінює одну процесуальну дію іншою.

У підрозділі 2.2 *«Протоколи слідчого експерименту, пред'явлення для впізнання, освідкування, ексгумації трупа, отримання зразків для експертизи та негласних слідчих (розшукових) дій»* проаналізовано практику складання та використання у кримінальному провадженні протоколів слідчого експерименту, ексгумації трупа, пред'явлення для впізнання, освідкування, отримання зразків для експертного дослідження, та негласних слідчих (розшукових) дій. Визначено, що такі протоколи є специфічними за своєю процесуальною природою та вимагають прискіпливого документування. Їхнє належне складання не лише забезпечує фіксацію важливої доказової інформації, а й виступає ключовим запобіжником порушення прав і свобод людини під час здійснення складних дій.

Протокол слідчого експерименту має відображати не тільки самі результати перевірки версій, але й умови, в яких вона проводиться: місце, освітлення, видимість, розташування предметів, швидкість пересування тощо. Ігнорування цих елементів може поставити під сумнів достовірність отриманих

даних (на практиці трапляються випадки, коли сторона захисту заперечує допустимість експерименту через невідповідність умовам, описаним у протоколі). Ексгумація трупа, як слідча (розшукова) дія, передбачає суворе дотримання процесуального порядку та участі судово-медичного експерта. Протокол цієї дії має містити детальний опис кожного етапу – від зняття ґрунтового шару до фіксації стану тіла. Недотримання належної форми оформлення може призвести до втрати доказів і бути розцінене як процесуальне порушення (у рішенні Верховного Суду у справі № 359/4009/20 зазначалося, що через відсутність належної фіксації в протоколі, результати ексгумації були визнані неналежними доказами).

Наголошено на тому, що негласні слідчі (розшукові) дії мають особливий режим документування, оскільки пов'язані з обмеженням конституційних прав особи. Протоколи таких дій складаються після їх завершення, у відповідності до вимог законодавства та після розсекречення. Практика ЄСПЛ, зокрема в справах «Роман Захаров проти росії» та «Драгоє проти Румунії», свідчить про критичну роль документального підтвердження законності втручання у приватне життя. В Україні також трапляються випадки, коли матеріали НСРД визнаються недопустимими через порушення процедури складання протоколів або відсутність належного дозволу слідчого судді. З огляду на це, надано теоретико-практичні рекомендації щодо складання та використання як джерел доказів усіх вищезазначених протоколів у кримінальному провадженні.

Розділ 3 «Проблеми та перспективи вдосконалення правового регулювання та практики використання протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Міжнародна практика і зарубіжний досвід оформлення та використання протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів у кримінальному процесі» Вивчено міжнародну практику і зарубіжний досвід оформлення та використання протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів у кримінальному процесі. Наведено приклади роботи США, Канади та Австрії, які демонструють високий рівень відповідальності сторін кримінального процесу, оскільки недотримання правил фіксації або неправильне оформлення протоколів автоматично призводить до визнання доказів недопустимими у суді. У той час як Литва, Латвія та Іспанія акцентують увагу на поєднанні письмової та електронної фіксації доказів. Проаналізований досвід є необхідним та своєчасним для подальшого удосконалення вітчизняного кримінального процесу, зокрема щодо запровадження електронного документообігу протоколів слідчих (розшукових) дій, а також законодавчого врегулювання стандартів фіксації таких дій та підвищення їх доказового значення.

У підрозділі 3.2 «Вплив проблем, які виникають при складанні протоколів слідчих (розшукових) дій на процесуальні результати та перспективи вдосконалення практики використання протоколів слідчих (розшукових) дій» З'ясовано, що на практиці складання протоколів слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні супроводжується низкою типових проблем, які

впливають на їхню доказову цінність та процесуальну допустимість, зокрема, мова йде про неналежне їх оформлення. Поширеними є неточності у викладі фактичних обставин (формалізований або неповний опис обставин проведення дії), порушення хронології подій, дублювання або розбіжності між протоколом та додатком до нього (зокрема, фото чи відеозаписом), відсутність необхідних реквізитів, підписів учасників або доповнень, внесених без фіксації відповідних зауважень. Під час проведення цього дослідження, було виявлено також факти упередженого тлумачення дій осіб, що беруть участь у слідчій (розшуковій) дії, без достатнього відображення їхніх позицій чи заперечень. Такі порушення ставлять під сумнів достовірність інформації, викладеної в протоколі, і можуть бути підставою для визнання відповідних доказів недопустимими в суді. Особливо критичними є ситуації, коли протоколи фіксують дії, що відбувалися без фактичної участі понятих або за відсутності належного контролю з боку процесуального керівника чи керівника органу досудового розслідування. Окрім цього, недотримання процесуальних прав та свобод учасників кримінального провадження (наприклад, незабезпечення перекладу для іноземців) поглиблює юридичну вразливість протоколу. Проблеми також виникають через низький рівень підготовки окремих слідчих (детективів), дізнавачів, перевантаженість правоохоронної системи та відсутність належної внутрішньої перевірки складених документів. Усе це підкреслює, що належна фіксація результатів проведення слідчих (розшукових) й інших процесуальних дій, а також чітке дотримання процесуальної форми є не лише вимогою закону, а й основою для допустимості доказів в кримінальному провадженні в цілому.

Наголошено на тому, що недоліки у складанні протоколів слідчих (розшукових) дій безпосередньо впливають на хід та результати кримінального провадження. Зокрема, порушення вимог до форми чи змісту протоколу може призвести до визнання такого документа недопустимим доказом у суді. Це, своєю чергою, ускладнює доведення обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, знижує якість зібраної доказової бази та відкриває можливості для затягування процесу. У деяких випадках процесуальні помилки під час фіксації слідчих (розшукових) дій навіть стають підставою для визнання провадження таким, що ведеться з порушенням гарантій прав і свобод людини (Справи Сергієнко проти України, Олевник-Цеплінська проти Польщі, Міхеєв проти росії тощо). Такі приклади засвідчили неналежне оформлення та фіксація слідчих (розшукових) дій можуть мати серйозні наслідки, включаючи визнання порушення основоположних прав та свобод людини, а також звертають увагу на необхідність дотримання процесуальних стандартів та забезпечення ефективного контролю за діями правоохоронних органів.

Обґрунтовано, що подальший розвиток кримінального процесуального законодавства України повинен відповідати вимогам часу та передбачати інтеграцію сучасних технологій у кримінальне судочинство. Акцентовано увагу на тому, що перспективним напрямом є запровадження електронних систем фіксації слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, обов'язкового використання аудіо- та відеозаписів, а також автоматизованих рішень, зокрема

із застосуванням штучного інтелекту для складання протоколів. Такі інновації сприятимуть зниженню ризику людських помилок, підвищенню точності фіксації обставин і зміцненню довіри до зібраних доказів. Водночас, важливо забезпечити належне правове регулювання зазначених процесів, враховуючи питання захисту персональних даних, цифрової безпеки, доступу сторін до інформації та належного зберігання електронних доказів. Інтеграція технологій у кримінальне провадження має супроводжуватись з урахуванням практики ЄСПЛ й міжнародних стандартів, які гарантуватимуть дотримання прав й свобод учасників процесу та зміцнять ефективність судового контролю. Цифровізація кримінального провадження, зокрема, протоколів слідчих (розшукових) дій є не лише інструментом модернізації, а й шляхом до підвищення якості правосуддя.

У підрозділі 3.3 *«Особливості дослідження протоколів слідчих (розшукових) дій у судовому процесі»* з'ясовано, що у межах судового провадження протоколи слідчих (розшукових) дій набувають статусу основних джерел доказів, а отже, підлягають всебічному дослідженню з боку суду та учасників процесу. Їхня доказова сила напряму залежить від належного оформлення, дотримання вимог процесуального закону та відповідності відображеним у них відомостям фактичним обставинам кримінального провадження. Нині, особливу увагу при судовому розгляді приділяють перевірці того, чи були під час складання протоколу дотримані права учасників слідчої (розшукової) дії, чи не допущено процесуальних порушень, а також чи не містить документ ознак формального або змістовного спотворення. У разі виявлення таких недоліків протокол може бути визнаний недопустимим доказом, що істотно впливає на хід судового розгляду. У зв'язку з чим, дослідження протоколів слідчих (розшукових) або інших процесуальних дій у суді виконує дві взаємопов'язані функції: забезпечує процес доказування в межах змагальності сторін і водночас гарантує дотримання принципів справедливого судового розгляду, включно з правами особи на захист, презумпцію невинуватості та належну процесуальну форму.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено важливе наукове завдання, що полягає у визначенні особливостей та практики використання протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів у кримінальному процесі України, а також у розробленні й обґрунтуванні на цій основі пропозицій, спрямованих на удосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування. Основними з них є такі:

1. Аналіз сучасного стану наукових досліджень, присвячених протоколам слідчих (розшукових) дій як джерелам доказів у кримінальному процесі, свідчить про фрагментарність та недостатню глибину наукового опрацювання цієї тематики. Попри наявність окремих дисертацій, монографій та наукових статей, доведено, що дослідження означуваного питання не мають системного

характеру. Наукова думка досі не сформувала цілісного підходу до аналізу правової природи протоколу, його доказового значення, шляхів вдосконалення, а також особливостей оцінки цього документа у судовому провадженні. Це зумовлює потребу у поновленні та актуалізації науково-дослідницьких підходів із врахуванням динамічних змін у кримінальному процесуальному законодавстві України, зокрема, в обстановці безпекових викликів, що виникли в умовах воєнного стану.

2. У результаті аналізу поняття та правової природи протоколів слідчих (розшукових) дій встановлено, що ці документи є процесуальною формою фіксації доказової інформації, отриманої у межах кримінального провадження. Протокол виступає самостійним джерелом доказів, за умови його складення відповідно до вимог, передбачених КПК України. Його правова природа поєднує в собі елементи процесуального акту та офіційного документа, що підтверджує факт проведення конкретної слідчої (розшукової), або процесуальної дії, її зміст, учасників й результати. Особливості правової природи протоколів, як джерел доказів визначаються також тим, що саме він забезпечує правомірність зібраних доказів та створює належне процесуальне підґрунтя для подальших дій органів досудового розслідування й судового розгляду. В такий спосіб протокол слідчої (розшукової) дії є не лише формальним засобом фіксації, а й важливою гарантією дотримання прав та свобод учасників кримінального провадження, що зумовлює необхідність чіткого дотримання вимог щодо його змісту, форми та порядку складання.

3. Встановлено, що протоколи слідчих (розшукових) дій відіграють ключову роль у доказуванні в межах кримінального процесу, оскільки вони є основною процесуальною формою фіксації обставин, що мають значення для встановлення істини у кримінальному провадженні. Саме через протокол слідчої (розшукової), або іншої процесуальної дії реалізується процесуальна функція закріплення доказової інформації, що забезпечує її допустимість, належність та достовірність відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства України. У структурі кримінального провадження протокол виконує подвійну функцію: з одного боку, це джерело доказів, яке підтверджує факт, спосіб та результати слідчої (розшукової) дії; з іншого – це механізм процесуального контролю, що дозволяє перевірити законність дій сторін та захистити права й свободи учасників провадження. Належним чином складений протокол слугує також гарантією дотримання принципу змагальності, презумпції невинуватості та верховенства права. У зв'язку з чим, констатовано, що роль протоколів у кримінальному процесі полягає не лише в документальному відображенні дій, а й у забезпеченні належності доказового процесу як такого, що вимагає особливої уваги до якості складання протоколів та дотримання процесуальних стандартів.

4. Аналіз протоколів слідчих (розшукових) дій, таких як допиту, обшуку та огляду місця події дав змогу встановити, що ці документи є центральними інструментами фіксації доказової інформації у кримінальному провадженні, які мають як теоретичне значення для визначення їхньої правової природи, так і

практичне – для забезпечення ефективності досудового розслідування. Кожен із зазначених протоколів виконує окрему процесуальну функцію: протокол допиту – фіксацію усних показань учасників кримінального провадження; протокол огляду місця події – документування фактичної обстановки події, предметів і слідів, що мають доказове значення; протокол обшуку – засвідчення дій щодо виявлення і вилучення речових доказів. Проте, усі вони мають спільну правову природу – це процесуальні документи, що виступають самостійними джерелами доказів, і мають бути складені відповідно до вимог КПК України. З'ясовано, що практичне значення відповідних протоколів полягає у забезпеченні належного процесуального оформлення слідчих (розшукових) дій, що унеможливорює порушення прав сторін, підвищує доказову цінність зібраних фактичних даних й сприяє ефективному здійсненню правосуддя. Теоретично – вони засвідчують особливості реалізації принципів змагальності, процесуальної форми та допустимості доказів у вітчизняній системі кримінального судочинства.

5. Доведено, що протоколи слідчого експерименту, ексгумації трупа та негласних слідчих (розшукових) дій становлять окрему, більш складну групу процесуальних документів, що відображають дії, які потребують особливої процесуальної точності та чіткого дотримання законодавчих приписів. Вони є важливими носіями доказової інформації, яка нерідко має визначальне значення для ходу та результатів кримінального провадження. Слідчий експеримент спрямований на перевірку та уточнення відомостей, уже отриманих у межах досудового розслідування, і потребує фіксації в умовах, максимально наближених до первинної події. Наголошено на тому, що ексгумація трупа – процесуально кропітка дія, яка пов'язана з обмеженням прав і вимагає бездоганної правової аргументації, а її протокол має не лише відтворити саму процедуру, але й гарантувати дотримання етичних та законних норм. Протоколи негласних слідчих (розшукових) дій є особливо вразливими з точки зору захисту прав людини, адже саме ці документи виступають своєрідним «містком» між оперативними заходами та відкритим процесом доказування у суді. Кожен з цих протоколів є не лише формальним носієм інформації, але й проявом балансу між інтересами правосуддя та фундаментальними правами особи. Саме тому їхнє складання вимагає високого рівня правової культури, методичної підготовки та дисципліни з боку процесуальних керівників, слідчих (детективів) та дізнавачів. Лише за таких умов можливо забезпечити допустимість, належність і достатність відповідних доказів у судовому процесі.

6. Проведене порівняльно-правове дослідження міжнародної практики та зарубіжного досвіду засвідчило, що підходи до оформлення й використання протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів у кримінальному процесі різняться залежно від особливостей національних правових систем. Водночас їх об'єднує спільна спрямованість на забезпечення достовірності, допустимості та належності доказової інформації у кримінальному провадженні. Аналіз досвіду Австрії, Італії, Іспанії, Литви, Латвії, США та

Канади свідчить про поступове посилення ролі технічної фіксації слідчих і процесуальних дій, зокрема аудіо- та відеозапису, розвиток електронного документообігу, запровадження більш чітких вимог до документування отриманих результатів, а також підвищення рівня кримінального процесуального контролю за дотриманням прав і свобод людини на стадії досудового розслідування. Поєднання зазначених підходів сприяє підвищенню якості фіксації доказової інформації та одночасно зменшує ризики порушення процесуальних гарантій учасників кримінального провадження.

7. З'ясовано, що проблеми, пов'язані з оформленням та використанням протоколів слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі мають суттєвий вплив на якість досудового розслідування та подальший хід кримінального провадження. Недоліки в оформленні, відсутність процесуальної чіткості, порушення прав учасників та низький рівень контролю створюють ризики визнання доказів недопустимими, що ускладнює досягнення справедливого вироку. Саме тому удосконалення кримінального процесуального законодавства в частині регламентації протоколювання слідчих (розшукових) дій, з урахуванням сучасних технологічних можливостей і гарантій прав людини, має стати пріоритетним напрямком нової кримінальної процесуальної реформи. Забезпечення прозорості, точності та об'єктивності при фіксації слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій є запорукою підвищення довіри до вітчизняного правосуддя та зменшення випадків процесуальних зловживань. У зв'язку з чим, окреслено перспективи вдосконалення правового регулювання та практики використання протоколів слідчих (розшукових) дій у кримінальному процесі України.

8. Дослідження протоколів слідчих (розшукових) дій у судовому процесі становить важливу складову оцінки доказів, що прямо впливає на встановлення об'єктивної істини у кримінальному провадженні. Здійснення аналізу таких протоколів вимагає ретельного дотримання кримінальних процесуальних норм, які регламентують їх складання, оформлення, збереження, розгляд, а також врахування прав і свобод учасників процесу. У судовій практиці особлива увага приділяється автентичності інформації, що міститься у протоколах слідчих (розшукових) дій та їх відповідності фактичним обставинам кримінального провадження. Підтверджено, що недоліки в оформленні або порушення процедури проведення слідчих (розшукових) дій стають підставою для визнання відповідного доказу недопустимим, що фактично вимагає від органів досудового розслідування переосмислення сформованих підходів до протоколювання, а від суду високого рівня правової оцінки. У цьому контексті протоколи виступають не лише як засіб доказування, а й важливий елемент забезпечення принципів справедливості, змагальності та законності у кримінальному процесі.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Наукові статті у наукових фахових виданнях України:

1. Туній В. Г. Особливості дослідження протоколів слідчих (розшукових) дій у судовому процесі. *Наше право*. 2022. № 1. С. 268–275. DOI: <https://doi.org/10.71404/NP.2022.1.44>

2. Туній В. Г. Поняття та правова природа протоколів слідчих (розшукових) дій. *Європейські перспективи*. 2023. № 3. С. 331–338. DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2023.3.47>

3. Туній В. Г. Роль протоколів у доказуванні та кримінальному процесі. *Наше право*. 2025. № 4. С. 466–472. DOI: <https://doi.org/10.71404/NP.2025.4.59>

4. Туній В. Г. Перспективи вдосконалення практики використання протоколів слідчих (розшукових) дій. *Право.ua*. 2025. № 4. С. 338–345. DOI: <https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2025.4.47>

Наукові статті у періодичних наукових виданнях інших держав:

5. Туній В. Міжнародна практика і зарубіжний досвід оформлення та використання протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів у кримінальному процесі. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2025. № 2 (70). С. 255–261. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2025.2.39>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Туній В. Г. Кримінальне процесуальне розуміння протоколів слідчих (розшукових) дій. *Права людини в Україні: минуле, сьогодення, майбутнє* : тези доп. учасників III Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 9 грудня 2022 р.). Харків, 2022. С. 239–240. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20221209/article/view/tunii

7. Туній В. Г. Проблемні аспекти складання протоколів у кримінальному провадженні та їх процесуальні наслідки. *Протидія дезінформації в умовах російської агресії проти України: виклики і перспективи*: тези доп. учасників міжн. наук.-практ. конф. (Анн-Арбор - Харків, 12-13 грудня 2023 р.). Харків, 2023. С. 497–499. DOI: <https://doi.org/10.71404/PPSS.2023.1.142>

8. Туній В. Г. Процесуальне значення протоколів у системі доказування в кримінальному процесі. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття* : тези доп. учасників X Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 25 травня 2025 р.). Харків, 2025. С. 207–209. DOI: <https://doi.org/10.71404/PPSS.2025.2.47>

АНОТАЦІЯ

Туній В. Г. Протоколи слідчих (розшукових) дій як джерела доказів у кримінальному процесі України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність». – Донецький державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України; Одеський державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України, Одеса, 2026.

Дисертацію присвячено теоретико-правовому та практичному дослідженню протоколів слідчих (розшукових) дій як джерел доказів у кримінальному процесі України. Розкрито стан наукових досліджень зазначеної проблематики, визначено поняття, правову природу та доказове значення протоколів слідчих (розшукових) дій. З'ясовано їх роль у системі доказування та кримінальному провадженні як процесуальної форми фіксації доказової інформації і гарантії дотримання прав учасників процесу. Проаналізовано особливості складання й використання протоколів допиту, обшуку, огляду місця події, слідчого експерименту, пред'явлення для впізнання, освідування, ексгумації трупа, отримання зразків для експертизи та негласних слідчих (розшукових) дій. Узагальнено міжнародний досвід і зарубіжну практику оформлення протоколів як джерел доказів. Виявлено типові проблеми їх складання, що впливають на допустимість, належність і достовірність доказів. Запропоновано напрями вдосконалення кримінального процесуального законодавства та правозастосовної практики, зокрема щодо цифровізації протоколювання, запровадження електронних систем фіксації, посилення процесуального контролю й удосконалення порядку дослідження протоколів у судовому провадженні.

Ключові слова: документ, протокол, доказ, доказування, процесуальні джерела доказів, збирання документів, перевірка документів, оцінка документів, слідча (розшукова) дія, слідчий, прокурор, суд.

ABSTRACT

Tunii V. H. Protocols of Investigative (Search) Actions as Sources of Evidence in the Criminal Process of Ukraine. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Legal Sciences in specialty 12.00.09 «Criminal Procedure and Forensics; Forensic Examination; Operational-Investigative Activity». – Donetsk State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine; Odesa State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Odesa, 2026.

The dissertation is devoted to a comprehensive theoretical, legal and practical study of protocols of investigative (search) actions as sources of evidence in the criminal process of Ukraine. The research substantiates the legal nature, evidentiary significance and practical application of such protocols, taking into account the current transformation of criminal procedural legislation, the digitalization of criminal proceedings and the special regime of criminal justice under martial law.

The dissertation defines protocols of investigative (search) actions as independent procedural documents and sources of evidence that combine the features of a procedural act and an official document. They constitute a special form of recording evidentiary information, certify the legality of a procedural action, its participants and results, and at the same time serve as a legal guarantee for ensuring the rights and freedoms of participants in criminal proceedings. It is argued that the evidentiary value of protocols directly depends on the quality of their form, content, structure and compliance with procedural requirements.

The role of protocols in the system of evidence is scientifically substantiated. It is proved that they are the main procedural form for recording circumstances relevant to criminal proceedings and, simultaneously, an instrument of procedural control over the lawfulness of actions performed by pre-trial investigation bodies. Properly drafted protocols ensure the implementation of the principles of adversarial proceedings, the rule of law, the presumption of innocence and the right to a fair trial.

Special attention is paid to the protocols of interrogation, search and inspection of the scene, which are the most common sources of evidence and form the basis of the evidentiary process. The dissertation identifies typical shortcomings in their drafting, including stereotyped wording in interrogation protocols, superficial descriptions of seized objects, exceeding the scope of a court order during searches, formal recording of scene inspections and the absence of proper additional technical fixation. These shortcomings reduce the evidentiary value of protocols and may lead to the recognition of evidence as inadmissible.

The dissertation also develops theoretical and practical approaches to protocols of investigative experiment, exhumation, identification, examination, obtaining samples for expert examination and covert investigative (search) actions. It is emphasized that these procedural documents require special accuracy, detailed recording and strict observance of procedural guarantees, as they are often connected with restrictions on human rights and freedoms.

The international practice of drafting and using protocols of investigative actions is summarized. The experience of European and North American countries demonstrates the increasing importance of audio and video recording, electronic document management, clear standards for the preservation of evidence and stronger control over the protection of human rights.

The dissertation proposes ways to improve the procedural regulation and practical use of protocols of investigative (search) actions. In particular, it substantiates the need to combine written and digital forms of recording, introduce unified standards for protocol drafting, improve the training of law enforcement officers in the use of digital technologies, establish mechanisms for verifying the accuracy of translations, and develop modern systems for storing and archiving procedural documents.

A conceptual vision is formulated for the creation of a unified electronic platform for recording protocols of investigative (search) actions, integrated with other information systems operating in the legal and law enforcement spheres. Such a platform should ensure the unification of procedural forms, increase the transparency and controllability of documentation, minimize procedural errors, reduce the risks of falsification or loss of evidentiary information, and enhance the reliability of the evidentiary basis in criminal proceedings.

Keywords: document, protocol, evidence, proving, procedural sources of evidence, collection of documents, verification of documents, evaluation of documents, investigative (search) action, investigator, prosecutor, court.

Підписано до друку 18.09.2026. Формат 60х90/16.

Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».

Друк офсетний. Ум. друк .арк. 1,0

Наклад 100 прим.

Видавництво ОДУВС

м. Одеса, вул. Успенська, 1

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 3507 від 25.06.2009 р.

Тел 0487505029

e-mail rvv@oduvs.edu.ua